

Leeswijzer

In het voorwoord schreef ik het al: *Dit is een bijzonder boek*. Dat wil ik nu nog een keer herhalen, maar nu vanuit een ander perspectief. Het boek is bedoeld als ondersteuning voor het ontwikkelen van competenties bij educatieve professionals die werkzaam zijn in het primair en voortgezet onderwijs. Aan de basis van die ontwikkeling ligt het zogenoemde Europees Kwalificatieraamwerk.¹ In dat raamwerk zijn de generieke eisen beschreven waaraan opleidingen op (onder andere) bachelor- en masterniveau moeten voldoen. Het zijn de onderliggende eisen waarvan iedereen die een akte van bekwaamheid voor het onderwijs heeft, ooit heeft moeten bewijzen ze beroepshalve te kunnen toepassen. Deze eisen zijn in vijf aspecten samen te vatten en als je deze eisen populair samenvat, dan zou je zeggen: je weet waarover je praat en je kennis is onderbouwd door theorie, je past die kennis toe in de praktijk, je kunt er voor anderen begrijpelijk over praten, je oordeelt niet te snel maar weegt je keuzes en handelen zorgvuldig af en je zorgt dat je lerend blijft in je vakgebied.

In het hedendaagse leerproces staat 'kennisconstructie' centraal. Dat geldt niet alleen voor het onderwijs dat leraren verzorgen, maar ook voor de manier waarop hun continue professionele ontwikkeling wordt vormgegeven. Een leven lang leren voor educatieve professionals betekent dan dus niet 'Zeg me wat ik doen moet', maar 'Hoe gaan we samen verkennen wat we kunnen doen en wat past dan het beste bij ons en onze situatie?' Dat proces gaat uiteraard niet vanzelf. Daar heb je hulpmiddelen bij nodig om dat denken op gang te brengen. Die middelen vormen de bijlagen van dit boek.

Multimediale publicatie

De redactie wil recht doen aan de verschillen die er tussen mensen bestaan over de wijze waarop ze graag informatie verwerken en leren. Daarom is van dit boek een multimediale publicatie gemaakt. In dit boek tref je QR-codes aan die je rechtstreeks naar de Kennisbank van het Kenniscentrum Hoogbegaafdheid brengen. Daar vind je alle ondersteunende materialen die bij dit boek zijn ontwikkeld. Voor het ontwikkelen van deze ondersteunende materialen is een apart auteursteam aan de slag gegaan.² Bij elk thema zijn de volgende onderdelen beschikbaar, waarvan een deel ook in dit boek staat:

- Animaties
- Dilemma's & Breinbrekers
- Feiten
- Jargonwoordenboek
- Online informatie en uitwisselingsmomenten
- Podcasts
- Tools
- Veelgestelde vragen
- Vensters
- Vignetten
- Werkopdrachten voor opleiders

¹ De hoofdredactie van dit boek bestaat uit vijf professionals die allemaal hun lerarenopleiding hebben afgerond, werkzaam zijn (geweest) als leraar, zich gespecialiseerd hebben in het onderwerp (hoog)begaafdheid en vanuit die rol allemaal als lerarenopleider werkzaam zijn. Hun benadering van leraren opleiden is geënt op de richtlijnen voor lerarenopleiders zoals die door de VELON gehanteerd worden voor het register van lerarenopleiders.

² Tussen september 2023 en mei 2025 konden professionals uit onderwijs, zorg en wetenschap deelnemen aan ongeveer 120 activiteiten (expertsessies, rondetafelgesprekken, literatuurkringen en uitwisselingssessies voor samenwerkingsverbanden). Hun input tijdens al deze bijeenkomsten heeft bijgedragen aan de inhoud van al deze ondersteunende materialen.

Animaties

De animaties zijn korte video's van ongeveer 2 minuten. Elke animatie is een introductie op een thema of een hoofdstuk. Je kunt ze gebruiken om snel te scannen waarover een hoofdstuk gaat, maar ook als toevoeging bij een uitnodiging voor een studiebijeenkomst voor de leden van je team, een samenwerkingsverband of een professionele leergemeenschap. De tekst van de animatie komt overeen met de tekst van de samenvatting waar elk thema of hoofdstuk in het boek mee start.

Dilemma's & Breinbrekers

Er zijn bij elk hoofdstuk een dilemma en twee breinbrekers ontwikkeld. Ze zijn bedoeld om je te helpen om een visie te ontwikkelen op de thema's die in het boek worden besproken en om oplossingen bespreekbaar te maken in je team. De breinbrekers zijn steeds twee verschillende denksleutels die creatief denken over oplossingen zullen ontlokken. Je vindt er enkele in de bijlagen van elk thema, je vindt er nog veel meer in de Kennisbank.

Feiten

Aan elk hoofdstuk hebben we twee feiten ontleend die auteurs in hun tekst bespreken en onderbouwen. Deze selectie van feiten is bedoeld om je te prikkelen, je in het perspectief van de auteur te verplaatsen en om je wellicht te inspireren om aan de hoofdstukken zelf ook andere bronnen te koppelen die de feiten ondersteunen of wellicht ook kritisch afwegen. De feiten staan in het boek; je kunt ze ook geordend per thema downloaden van de Kennisbank.

Jargonwoordenboek

Omdat het soms onvermijdelijk is om vaktaal te gebruiken hebben we ook een jargonwoordenboek gemaakt. Dit hebben we gedaan in de vorm van meer dan 200 uitleg-van-een-begrip-video's waarin elk begrip in een minuut wordt uitgelegd. Leer je liever door te lezen? Dat kan. Want de tekst van deze uitleg hebben we ook online gezet. Wanneer je het icoon in de kantlijn ziet staan bij een vetgedrukt woord, kun je in de Kennisbank de uitleg van het begrip vinden.

Online informatie en uitwisselingsmomenten

Ieder jaar verzorgt het Kenniscentrum Hoogbegaafdheid ongeveer 100 online activiteiten in de vorm van (internationale) webinars, uitwisselingsmomenten voor samenwerkende organisaties, rondetafel-gesprekken, expertsessies en workshops waaraan je gratis kunt deelnemen. Al deze activiteiten nemen per keer dat je deelneemt ongeveer 1,5 uur in beslag. De thema's waar we inhoudelijk op ingaan, zijn breed en worden bepaald door welke vragen vanuit de praktijk worden voorgelegd.

Podcasts

Aanvullend op wat je kunt lezen en bekijken, is er ook een rijke bron aan materiaal dat je kunt beluisteren. Er zijn meer dan 30 interviews opgenomen die allemaal een relatie hebben met een thema in het boek. Deze podcasts kun je vinden in de Kennisbank en op de bekende podcastkanalen.

Tools

De auteurs van het *Basisboek (Hoog)begaafdheid voor po en vo* hebben bij hun eigen hoofdstukken op grond van hun praktijkervaringen tools gemaakt; kleine handige instrumentjes, tips en overzichtjes die je kunt gebruiken in jouw eigen praktijk. Je vindt er enkele in de bijlagen van elk thema, je vindt er nog veel meer in de Kennisbank.

Veelgestelde vragen

In de periode 2023-2025 zijn aan het Kenniscentrum Hoogbegaafdheid veel vragen voorgelegd. Deze vragen hebben we gegroepeerd per thema en vanuit de praktijk beantwoord, deels in dit boek, deels in de online Kennisbank. Daarbij kunnen nuanceringen ontstaan op de inhoud van de verschillende hoofdstukken. Het is aan de kritische lezer om zelf de nuanceringen te zien en te verbinden aan persoonlijke inzichten en ervaringen.

Vensters

Professionals geven je in de vensters naar hun onderwijspraktijk met snel leesbare voorbeelden een kijkje in hoe zij in hun praktijk een oplossing gevonden hebben om iets te organiseren en wat voor hen werkzame oplossingen zijn gebleken. In elk hoofdstuk en in de bijlagen vind je enkele van deze vensters, er staan er nog veel meer in de Kennisbank.

Vignetten

Bij elk hoofdstuk zijn in de vignetten cases beschreven die door middel van de bijbehorende reflectievragen helpen om een relatie tussen theorie en praktijk te leggen. Je kunt ze voor jezelf gebruiken, maar ook als gespreksstarter om met je collega's te verkennen wat zou kunnen werken voor jullie organisatie. Je vindt er enkele in de bijlagen van elk thema, je vindt er nog veel meer in de Kennisbank.

Werkopdrachten voor opleiders

Aanvullend op de andere materialen zijn per thema steeds twee werkopdrachten ontwikkeld die opleiders kunnen gebruiken om leerinhouden weer verder over te brengen en waarbij theorie en praktijk steeds verder met elkaar in verbinding worden gebracht. Alle werkopdrachten voor opleiders zijn te downloaden van de online Kennisbank.

Eleonoor van Gerven

Programmamanager Kenniscentrum Hoogbegaafdheid

Nationaal curriculum

In het voorwoord spraken we over een 'nationaal curriculum' voor het opleiden van leraren met betrekking tot (hoog)begaafdheid. Uit het voorgaande zal duidelijk zijn geworden dat de redactie veel ruimte wil bieden aan de totaal verschillende geluiden die er in onderwijs en wetenschap over (hoog)begaafdheid te horen zijn. 'Nationaal curriculum' wil daarmee dus niet zeggen dat er maar één route is die afgelegd kan worden, dat er maar één manier is waarop je dit kunt doen en dat er maar één middel is dat leidt tot het doel waar het ons om gaat: kansrijk onderwijs vanuit een inclusieve gedachte waarin er gericht aandacht is voor leerlingen met kenmerken van (hoog)begaafdheid. Door uit te gaan van het Europees Kwalificatieraamwerk, een constructivistische aanpak van het leren en de tien wereldwijde principes van de *World Council for Gifted and Talented Children*, hopen we dat leraren, scholen, besturen, samenwerkingsverbanden en instituten voor (post)initiële lerarenopleidingen hun eigen professionele handelen zo leren vorm te geven dat tussen maximaal wenselijk en maximaal haalbaar een balans gevonden wordt die leerlingen met kenmerken van (hoog)begaafdheid ten goede komt.